

Lieta C-711/22

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2022. gada 18. novembris

Iesniedzējtiesa:

Sąd Najwyższy (Polija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2022. gada 26. maijs

Prasītāja kasācijas tiesvedībā:

Advance Pharma sp. z o.o.

Atbildētāja kasācijas tiesvedībā:

Skarb Państwa – Główny Inspektor Farmaceutyczny

Pamatlietas priekšmets

Civilprocesa, kas pabeigts ar galīgu spriedumu, atjaunošanas pēc Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmuma pieļaujamība – Efektīva tiesību aizsardzība tiesā

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Savienības tiesību, it īpaši Pamattiesību hartas 47. panta, Līguma par Eiropas Savienību 19. panta 1. un 2. punkta, LESD 267. panta interpretācija

Prejudiciālais jautājums

Vai, ņemot vērā Pamattiesību hartas 47. pantu, lasot to kopā ar Līguma par Eiropas Savienību 19. panta 1. un 2. punktu, atsevišķās Savienības dalībvalstu tiesību sistēmās pieejamais tiesību aizsardzības līdzeklis, proti, iespēja lūgt atjaunot tiesvedību, kas ir pabeigta ar galīgu spriedumu, pēc tāda Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmuma pieņemšanas, ar kuru konstatēts Konvencijas noteikumu pārkāpums, ir tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā būtisks

elements civillietās gadījumā, ja dalībvalsts tiesību sistēmā ir paredzēts cits tiesību aizsardzības līdzeklis ar galīgu spriedumu pabeigtas tiesvedības puses tiesību aizsardzībai tiesā?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Līguma par Eiropas Savienību 19. pants

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants

Atbilstošās valsts tiesību normas

1997. gada 2. aprīļa *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* (Polijas Republikas Konstitūcija) (1997. gada *Dz. U.* Nr. 78, 483. pozīcija) 45. un 77. pants

1964. gada 17. novembra likums – *Kodeks postępowania cywilnego* (Civilprocesa kodekss) (konsolidētais teksts: 2021. gada *Dz. U.*, 1805. pozīcija) 399. pants, 400. pants, 401. pants, 401.¹ pants, 403. pants, 404. pants, 405. pants, 406. pants, 407. pants, 408. pants un 410. pants

Īss pamatlītas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

Ar 2016. gada 8. februāra spriedumu *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšavas apgabaltiesa) noraidīja *Advance Pharma sp. z o.o.* ([turpmāk tekstā –] [“]prasītāja[”]) prasību piespriest *Skarb Państwa* (Valsts kase) – *Główny Inspektor Farmaceutyczny* (Galvenais farmācijas inspektors) Varšavā izmaksāt tai kompensāciju 37 242 220,00 PLN apmērā. Prasītāja par šo spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību, ko *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Apelācijas tiesa Varšavā) noraidīja ar 2017. gada 30. oktobra spriedumu. Pēc tam prasītāja iesniedza *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa; turpmāk tekstā – “Augstākā tiesa”) kasācijas sūdzību, kas tika pieņemta izskatīšanai un pēc tam noraidīta ar Augstākās tiesas 2019. gada 25. marta spriedumu.

Tad *Advance Pharma sp. z o.o.* iesniedza sūdzību Eiropas Cilvēktiesību tiesā (turpmāk tekstā – “ECT”), apgalvojot, ka Augstākās tiesas 2019. gada 25. marta sprieduma pieņemšanā ir piedalījušās personas, kurām nav neatkarīgu un objektīvu tiesnešu pazīmju, ņemot vērā, ka to iecelšanā ir piedalījusies *Krajowa Rada Sądownictwa* (Valsts Tieslietu padome), kas no Konstitūcijas, konvenciju un Līgumu standartu viedokļa ir izveidota kļūdaini. Savā 2022. gada 3. februāra spriedumā lietā *Advance Pharma Sp. z o. o.* pret Poliju (sūdzība Nr. 1469/20) ECT konstatēja, ka ir noticis Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – “ECPAK”) 6. panta 1. punkta pārkāpums, jo septiņu tiesnešu – no kuriem trīs tiesneši izskatīja prasītājas lietu – iecelšanas procedūrā Augstākās tiesas *Izba Cywilna* (Civillietu palāta) pārkāpumi bija tik smagi, ka ar tiem bija pārkāpta prasītājas tiesību uz “tiesību aktos noteiktu tiesu”

pati būtība saskaņā ar ECPAK 6. panta 1. punktu. Tā arī konstatēja, ka Augstākās tiesas Civillietu palātas sastāvs, kas izskatīja lietu, nav “tiesību aktos noteikta tiesa”.

Advance Pharma Sp. z o.o. pēc iepriekš minētā ECT sprieduma un ņemot vērā tā saturu, 2022. gada 2. maijā iesniedza pieteikumu par tās tiesvedības atjaunošanu Augstākajā tiesā, kura bija ierosināta ar kasācijas sūdzību un pabeigta ar Augstākās tiesas 2019. gada 25. marta galīgo spriedumu.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti valsts tiesā

Kasācijas sūdzības iesniedzēja šajā lietā nepiekrīt viedoklim, ka pieteikums būtu jānoraida, un citu starpā izvirza argumentus par to, ka pilsoņiem un citiem lietas dalībniekiem, iespējams, ir atņemta efektīvu tiesību aizsardzības tiesā garantija, jo ir izslēgta iespēja pēc ECT sprieduma pieņemšanas atjaunot tiesvedību.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 1 Tiesvedības civillietā atjaunošanas institūts ir īpašs instruments kļūdainu nolēmumu izslēgšanai no tiesību sistēmas; tas ir izņēmums no leģitimitātes principa un civilprocesa pušu iegūto tiesību aizsardzības, kurš garantē pusēm iespēju panākt galīgā nolēmuma atcelšanu. Šī institūta izņēmuma raksturs ir saistīts ar sekām, kādas tas rada, t.i., apdraud galīgo nolēmumu civillietās stabilitāti. Situācijas, kas ir pamats tiesvedības atjaunošanai, rodas tad, ja pēc tam, kad nolēmums pēc būtības ir kļuvis galīgs, atklājas īpaši apstākļi, kas pierāda, ka ar to ir ticis pārkāpts tiesiskums tādēļ, ka tiesvedības gaitā vai nolēmumā, ar kuru tā pabeigta, ir pieļauta kļūda.
- 2 Tiesu veiktai tiesību piemērošanai garantiju dēļ ir raksturīga visaugstākā regulējuma pakāpe, kas nozīmē, ka ir pieļaujamas tikai tiesību aktos skaidri paredzētas procesuālās darbības. Attiecībā uz ārkārtas tiesību aizsardzības līdzekļa izmantošanas procesuālā pamata ievērošanu un pēc tam arī paša tiesas nolēmuma pamata ievērošanu nav pieļaujama nekāda rīcības brīvība (Augstākās tiesas 7 tiesnešu 2010. gada 30. novembra lēmums, *III CZP 16/10*). Tādējādi civilprocesa atjaunošana ir iespējama tikai tiesību aktos paredzētajos gadījumos. Polijas procesuālajās tiesībās pieteikuma par tiesvedības atjaunošanu pieņemamībai ir izvirzīts nosacījums, ka tai jābūt balstītai uz kādu no likumā konkrēti uzskaitītajiem pamatiem, kuru saraksts ir izsmeļošs, un atjaunošanas pieņemamībai – nosacījums, ka šāds pamats ir faktiski iestājies. Šis tiesību aizsardzības līdzeklis ir paredzēts precīzi noteiktu smagu procesuālo pārkāpumu gadījumā.
- 3 Polijas Civilprocesa kodeksā nav paredzēts, ka ECT spriedums, tostarp spriedums, kurā konstatēts ECPAK 6. panta 1. punkta pārkāpums, būtu juridisks pamats ar galīgu spriedumu pabeigta civilprocesa atjaunošanai. To, ka pastāvētu pamats tiesvedības atjaunošanai, nevar secināt, tiesību normas interpretējot plaši vai pēc

analoģijas. 2010. gada 30. novembra lēmumā *III CZP 16/10* Augstākā tiesa konstatēja, ka ECT galīgais spriedums, kurā konstatēts ECPAK 6. panta 1. punktā garantēto tiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu tiesā pārkāpums, atbilstoši Polijas procesuālajām tiesībām nav pamats civilprocesa atjaunošanai.

- 4 Parasti, ja likumdevējs nav paredzējis iespēju atjaunot tiesvedību pēc ECT sprieduma, šādai atjaunošanai nav normatīvā pamata, it īpaši tad, ja puse var meklēt tiesas aizsardzību, izmantojot citu tiesību aizsardzības līdzekli. Šādu tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošana palīdz nodrošināt, ka puse var aizsargāt savas leģitīmās intereses. Tātad ECPAK 6. panta 1. punktā minētajā taisnīgajā lietas izskatīšanā ir jāievēro tiesiskās drošības princips, kura atvasinājums ir *res judicata*. Ņemot to vērā, nav pieņemama jau galīgi iztiesātas lietas atkārtota izskatīšana un iztiesāšana. Tādēļ valstis, kuru tiesību sistēmā nav ietverta iespēja atjaunot tiesvedību pēc ECT sprieduma, paredz citus tiesību aizsardzības līdzekļus, alternatīvas iespējas panākt restitūciju (*restitutio in integrum*).
- 5 Polijas tiesībās aktos ir paredzēts kompensācijas mehānisms, un puse, kuras tiesības civilprocesā ir pārkāptas – kā vēlāk konstatēts ECT spriedumā –, pēc [ECT] nolēmuma var izmantot šo mehānismu un, piemēram, celt attiecīgu prasību par zaudējumu atlīdzību pret Valsts kasi. Polijas tiesībās principi, kas attiecas uz iespēju prasīt atbildību par zaudējumu atlīdzību, vienlaikus tika sīki izklāstīti *Trybunał Konstytucyjny* (Konstitucionālā tiesa) 2015. gada 22. septembra spriedumā lietā *SK 21/14*, kurā cita starpā tika nospriests, ka ECT spriedums var būt prejudiciāls nolēmums, kas paver iespēju prasīt atbildību par zaudējumu atlīdzību, pamatojoties uz vispārējiem principiem. Šādā veidā Polijas tiesībās ir sasniegts *res judicata* neaizskaramības un civiltiesisko attiecību starp pusēm drošības mērķis, vienlaikus nodrošinot pusēm atbilstošu restitūciju.
- 6 Ņemot vērā iepriekš minēto, tas, ka nav atbilstošu normu, kas ļautu atjaunot tiesvedību – kā var domāt – pastiprina tiesu lomu. To uzdevums ir nodrošināt cietušajai pusei alternatīvus līdzekļus tās tiesību aizskāruma atlīdzināšanai, ja vien tā pienācīgi izvirza atbilstošus prasījumus. Tomēr šajā saistībā cita starpā ir iespējams iedomāties situāciju, kurā, lai nodrošinātu ECT nolēmumu izpildi, tajās Savienības dalībvalstīs, kurās nav zināms tiesiskais pamats civilprocesa atjaunošanai ECT sprieduma rezultātā, būtu jāmaina prakse, mainot to normu interpretāciju, kas reglamentē tiesvedības atjaunošanas institūtu. Šķiet, ka uz to ir vērsti *Ministru komitejas Ieteikums dalībvalstīm Rec(2000)2 par dažu lietu atkārtotu izskatīšanu vai atjaunošanu valsts līmenī pēc ECT sprieduma* (pieņemts 2000. gada 19. janvārī), kā arī Eiropas Padomē sagatavotais ziņojums: *Reopening of Domestic Judicial Proceedings Following the European Courts Judgements*, [Iekšzemes tiesvedības atjaunošana pēc Eiropas tiesu spriedumiem], Strasbūra, 2022, <https://www.coe.int/execution>). Tomēr iesniedzējtiesa uzskata, ka šajā ziņā ir jārada pamats (attiecībā uz ES, piemēram, ES Tiesas nolēmums), no kura minētā valsts tiesa varētu secināt, ka līdz šim pastāvošās valsts procesuālā likuma normas ir jāinterpretē tādējādi, ka atjaunot civilprocesi ir iespējams.

- 7 Iesniedzējtiesas skatījumā pastāv šaubas par to, vai nepieciešamība ieviest iespēju atjaunot civilprocesu var tikt prasīta arī Eiropas Savienības tiesību piemērošanas rezultātā. Tādējādi ES Tiesa ir uzsvērusi šādu interpretācijas virzienu, atsaukdamās uz pienākumu ieviest mehānismus, kas ļautu apstrīdēt galīgos valsts nolēmumus, ar kuriem ir pārkāptas pamattiesības, un tas var rosināt jaunu Eiropas tiesību attīstību šajā ziņā (spriedums, 2007. gada 11. decembris, lieta C-161/06, *Skoma-Lux s.r.o/Celni reditelstvi Olomouc*, 71.–73. punkts). Tomēr citā nolēmumā ES Tiesa ir norādījusi, ka Savienības tiesībās nav noteikts pienākums pārskatīt galīgos spriedumus, kuri izrādās nesaderīgi ar Savienības tiesībām (spriedums, 2019. gada 29. jūlijs, C-620/17, *Hochtief Solutions AG Magyarorszagi Fióktelepe/Fövárosi Törvényszék*, 81.–88. punkts).
- 8 Valsts procesuālo tiesību regulējums, kas paredz iespēju atjaunot tiesvedību pēc ECT sprieduma – kā bieži tiek norādīts – praksē var izrādīties apšaubāms tiktāl, ciktāl iespējamo atjaunošanas pamatu sarakstā ir jāņem vērā tiesiskās drošības princips un fakts, ka Konvencijas standarta pārkāpums visbiežāk notiek tādas valsts tiesību interpretācijas rezultātā, kura ir balstīta uz to, ka valsts tiesa savā izpratnē ir atkāpusies no ECT judikatūrā nostiprinātās ECPAK normu izpratnes. ECPAK 6. panta 1. punktā ietvertā norma aprobežojas ar Eiropas lietas taisnīgas izskatīšanas standartu noteikšanu, un tās uzdevums nav stabili norādīt uz konkrētiem pārkāpumiem, kuri varētu būt par pamatu tiesvedības atjaunošanai.
- 9 Turklāt ar pieteikumu par tiesvedības atjaunošanu nav paredzēts vienādot valstu tiesu judikatūru. Tikmēr šāda juridiskā pamata ieviešana ES dalībvalstu civilprocesa likumā būtu došanās šajā virzienā, kas tādējādi pārsniegtu ECT kompetenci un tostarp varētu iejaukties Eiropas Savienības Tiesas kompetencē. Citiem vārdiem sakot, obligāta civilprocesa atjaunošana ES dalībvalstīs pēc ECT sprieduma izraisītu situāciju, kurā ECT nolēmumu faktiskā nozīme ievērojami pārsniegtu Konvencijā noteikto tās kompetenci.
- 10 Tāpat jāpiebilst, – praksē gadās, ka ECPAK pārkāpuma galvenais avots ir valsts tiesību aktos paredzētais regulējums, kas nav saderīgs ar ECPAK. Lai gan ECT kompetencē nav pārbaudīt valsts tiesību aktu atbilstību ECPAK, praksē šāda kontrole netieši tiek veikta. Tad Konvencijas standarta nodrošināšanai var būt nepieciešams grozīt attiecīgo valsts tiesisko regulējumu. Tomēr, ja valsts tiesa ir pareizi piemērojusi valsts tiesību normas, tad šķiet, ka šādā situācijā nevajadzētu būt jautājumam par tiesvedības atjaunošanu. Tāpat pieteikums par tiesvedības atjaunošanu cita starpā nav paredzēts tam, lai panāktu valsts tiesību sistēmas pieskaņošanu Konvencijas standartam. ECT nelemj par konkrētu valsts tiesību normu atbilstību Konvencijai, bet tikai pārbauda valsts rīcību kopumā no Konvencijas standartu (cilvēktiesību) pārkāpumu viedokļa.
- 11 Kā varētu domāt, iepriekš minētie apstākļi ir jāpatur prātā, veidojot valsts tiesībās paredzēto tiesvedības atjaunošanas pamatu sarakstu. Tādēļ kopumā šķiet, ka problēmjautājums par civilprocesa atjaunošanu pēc ECT nolēmuma ir nesaraucjami saistīts ar valsts tiesību sistēmu un procesuālajiem noteikumiem, kas, ņemot vērā konkrēto valstu atšķirīgās tradīcijas un vajadzības, atsevišķās dalībvalstīs var būt

veidoti atšķirīgi. Tiesu nolēmumu stabilitāte civillietās, kurās piedalās arī citas puses, kuras nav pieteikuma iesniedzējs ECT, kurš apgalvo, ka ir pārkāpts Konvencijas standarts galīgi pabeigtā tiesvedībā valsts tiesā, un kuras savu juridisko situāciju pamato ar paļāvību uz galīgajiem nolēmumiem, drīzāk apstiprina uzskatu, ka tiesvedības atjaunošana nav tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā būtisks elements. Galīgo nolēmumu civillietās stabilitātes principa mērķis ir aizsargāt paļāvību uz ES dalībvalstij saistošo tiesību sistēmu, kā arī nodrošināt, ka puses aizsargā savas iegūtās tiesības. Patiešām, tiesību subjekti, kas rīkojas, paļaudamies uz galīgu tiesas nolēmumu, var būt jau izveidojuši savu juridisko situāciju tādā veidā, kas nav saderīgs ar iespējamo galīgā nolēmuma atjaunošanu pēc ECT sprieduma. Galīgais spēks aizsargā personas juridisko situāciju. Civillietā pieņemta tiesas nolēmuma galīgā spēka nozīmi un tā juridiskās sekas savā judikatūrā atzīst arī ECT [sal. ar spriedumiem, 1999. gada 28. oktobris, *Brumarescu* pret Rumāniju (sūdzība Nr. 28342/95), 50., 62. punkts; 2001. gada 10. aprīlis, *Sablon* pret Beļģiju (sūdzība Nr. 36445/97), 86. punkts; 2003. gada 23. jūlijs, *Ryabykh* pret Krieviju (sūdzība Nr. 52854/99), 51. punkts; 2010. gada 30. novembris, *Urban* pret Poliju (sūdzība Nr. 2316/08), 66. punkts]. Kā norādīts doktrīnā, Tiesa liek interpretēt tiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu jēdzienu (kas minētas Konvencijas 6. panta 1. punktā) saistībā ar ECPAK preambulu, saskaņā ar kuru dalībvalstu kopīgā mantojuma un tradīciju būtiska daļa ir tiesiskuma princips. No tā cita starpā izriet tiesiskās drošības princips, kas neļauj apstrīdēt galīgu tiesas nolēmumu, ar kuru lieta ir galīgi izskatīta pēc būtības. Tādējādi tiesiskās drošības princips prasa legitimācijas un *res judicata* ievērošanu. Iesniedzējtiesa piekrīt šim viedoklim.

- 12 Šo iemeslu dēļ, pēc iesniedzējtiesas uzskatiem, tiesību aizsardzības līdzeklis, proti, iespēja lūgt atjaunot tiesvedību, kas ir pabeigta ar galīgu spriedumu, pēc tāda ECT nolēmuma, ar kuru konstatēts Konvencijas standarta pārkāpums, nav tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā būtisks elements civillietās, it īpaši, ja dalībvalsts tiesību sistēmā ir paredzēts cits tiesību aizsardzības līdzeklis ar galīgu spriedumu pabeigtas tiesvedības puses tiesību aizsardzībai tiesā. Tāds līdzeklis kā civilprocesa atjaunošana pēc ECT sprieduma ir pieņemams, bet tā pieņemamība ir nesaraunājami saistīta ar valsts tiesību sistēmu un procesuālajiem noteikumiem, kas, ņemot vērā konkrēto valstu dažādās tradīcijas un vajadzības, atsevišķās ES dalībvalstīs var būt veidoti atšķirīgi. Tādu tiesību aizsardzības līdzekļu, kas ļauj pusei aizsargāt savas tiesības tiesā citādi, nevis atjaunojot civilprocesi, kurš pabeigts ar galīgu tiesas spriedumu, nodrošināšana valsts tiesību sistēmā tās tiesību aizsardzībai tiesā ir pietiekama, arī kopsakarā ar attiecīgās ES dalībvalsts konstitucionālo tiesību regulējumu, Polijas gadījumā – kopsakarā ar Polijas Republikas Konstitūcijas 45. panta 1. punktu.
- 13 Atbilde uz prejudiciālo jautājumu ir nozīmīga lietas izskatīšanā, jo tādējādi tiks novērsta neskaidrība attiecībā uz veidu, kādā nodrošināt efektīvu tiesību aizsardzību tiesā gadījumā, ja ECT ir pieņēmusi nolēmumu, ar kuru konstatēts Konvencijas standarta pārkāpums civillietā, kas pabeigta ar ES dalībvalsts tiesas galīgu spriedumu. Tādēļ vispirms ir iepriekš jāizskata šīs tiesvedības atjaunošanas pieļaujamība šādā gadījumā un Eiropas Savienības Tiesai ir jānosaka, vai, ņemot

vērā Līgumu standartus, tiesību aizsardzības līdzeklis, proti, iespēja lūgt atjaunot tiesvedību, kas ir pabeigta ar galīgu spriedumu, pēc tāda Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmuma pieņemšanas, ar kuru konstatēts Konvencijas standartu pārkāpums, ir tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā būtisks elements civillietās gadījumā, ja dalībvalsts tiesību sistēmā ir paredzēts cits tiesību aizsardzības līdzeklis ar galīgu spriedumu pabeigtas tiesvedības puses tiesību aizsardzībai tiesā.

DARBA VERSIJA